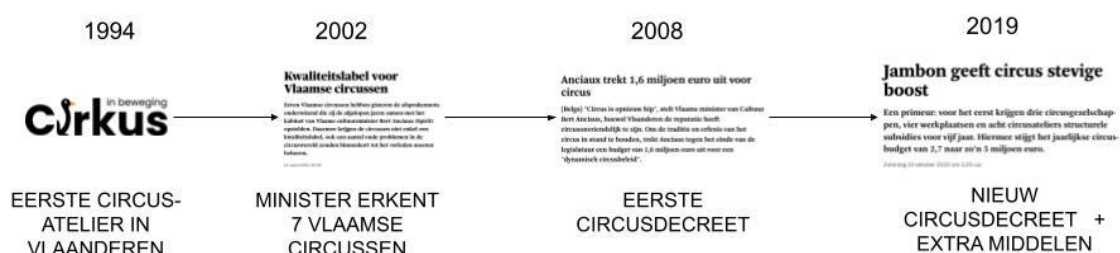

Lokaal Circusbeleid

Er was eens

Hoewel we kunnen terugblikken op ongeveer 250 jaar circusgeschiedenis in België, is de circussector - waarvan artiesten, ateliers, werkplaatsen, festivals, gezelschappen en reizende circussen deel uitmaken - een relatief jonge sector. De eerste aandacht voor circus in het Vlaamse cultuurbeleid kwam er pas 20 jaar geleden. De sector heeft zich ondertussen in sneltempo verder ontwikkeld.

Een tijdslijn:

Hierbij is het belangrijk te erkennen dat wat op lokaal niveau ontstaat en gestimuleerd wordt, van essentieel belang was en is voor de ontwikkeling van de circussector. Het fijn vertakte netwerk van lokale circusateliers gespreid over Vlaanderen en Brussel, vormt een rijke humuslaag. Het ligt aan de basis van de steeds groeiende aandacht voor de circuskunsten. Deze educatieve spelers zijn mee verantwoordelijk voor de instroom van circusartiesten in professionele dans-, theater en circusopleidingen. Deze 'nieuwe' generatie circusartiesten bepaalt vandaag mee de internationale uitstraling van circus uit Vlaanderen.

Ook de werkplaatsen en festivals zijn ooit lokaal gestart. Ondertussen nemen ze niet enkel een landelijke maar ook internationale rol op. Denk maar aan Theater op de Markt in Neerpelt dat sinds 1999 afzonderlijke circusedities kent. Of Humorologie dat begon in 1990, waar Cie Pol & Freddy in 2007 de juryprijs won en waar later PERPLX als circuswerkplaats uit groeide. Ook Cirque Plus (° 2007) en CIRK! in Aalst (° 2009) schrijven intussen al 15 jaar circusgeschiedenis. Het zijn slechts enkele voorbeelden uit kleinere en grotere steden en gemeenten, maar het toont aan hoe belangrijk het lokale niveau is voor wat we vandaag de Vlaamse circussector mogen noemen.

Een kantelpunt voor circusbeleid

In 2024 zijn er verkiezingen op alle niveaus: Europees, federaal, Vlaams en lokaal. 2024 is daarom een cruciaal moment in de beleidsvoering voor de komende jaren. Hoe meer politieke partijen écht geloven in het belang en de kracht van circus, hoe meer kansen er zijn om dit ook beleidsmatig vertaald te zien op alle beleidsniveaus. Lokale besturen zijn belangrijke actoren bij het creëren van de juiste voorwaarden om circus een plek te geven

en lokaal te verankeren. Zij vormen een onmisbare aanvulling op het Vlaamse beleid dat zich in de afgelopen twee decennia sterk ontwikkeld heeft. Waar er op landelijk niveau een duidelijke beleid wordt gevoerd met als centraal instrument het circusdecreet, ontbreekt er op lokaal niveau vaak nog een duidelijk kader. Hierdoor is het voor (kleinere) spelers uit de circussector vaak moeilijk om de nodige erkenning en ondersteuning te vinden en continuïteit in hun werking te brengen.

5 BOUWSTENEN VOOR EEN MEER SOLIDE LOKAAL CIRCUSBELEID

In 2022 besloot Circuscentrum een onderzoek te voeren naar welke noden en vragen er leven op lokaal niveau en wat cruciale parameters zijn voor een circusvriendelijk beleid. Aan de hand van stellingen en dilemma's werden gesprekken gevoerd met artiesten, programmatoren, circusateliers, traditionele circussen én met lokale beleidsmakers. Uit deze gesprekken tekende zich vijf kernthema's af die bijdragen aan een circusvriendelijk lokaal beleid.

1. Geloof in de kracht van circus

Circus heeft de unieke potentie om een breed en divers publiek aan te spreken. Circus kan in een grote verscheidenheid aan locaties gespeeld worden, binnen en buiten, in een tent of zaal, op een plein, in een park of op straat. Circus staat open voor kunstenaars uit verschillende disciplines, zo biedt het een platform aan een brede groep makers. Circus bouwt bruggen, tussen verschillende cultuursectoren, maar legt ook connecties met andere domeinen zoals sport, jeugd en welzijn. Hierbij is het belangrijk om blijvend te investeren in diversiteit, zowel op, voor als rond het podium. Circus is een laagdrempelige kunstvorm, die mits de juiste omkadering en bewuste investeringen, een breed publiek naar voorstellingen kan krijgen. Het niet-talige karakter van veel voorstellingen biedt potentieel op dit vlak.

Beleidsmakers kunnen in de circussector een belangrijke bondgenoot en sparringpartner vinden die proactief mee nadenkt over mogelijke oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Heel wat circusorganisaties staan sterk in het creëren van toegevoegde waarde voor het stedelijk en maatschappelijk weefsel. Circus biedt een potentiële voedingsbodem voor cultuurparticipatie, democratisering en de uitbouw van meer inclusieve samenlevingen.

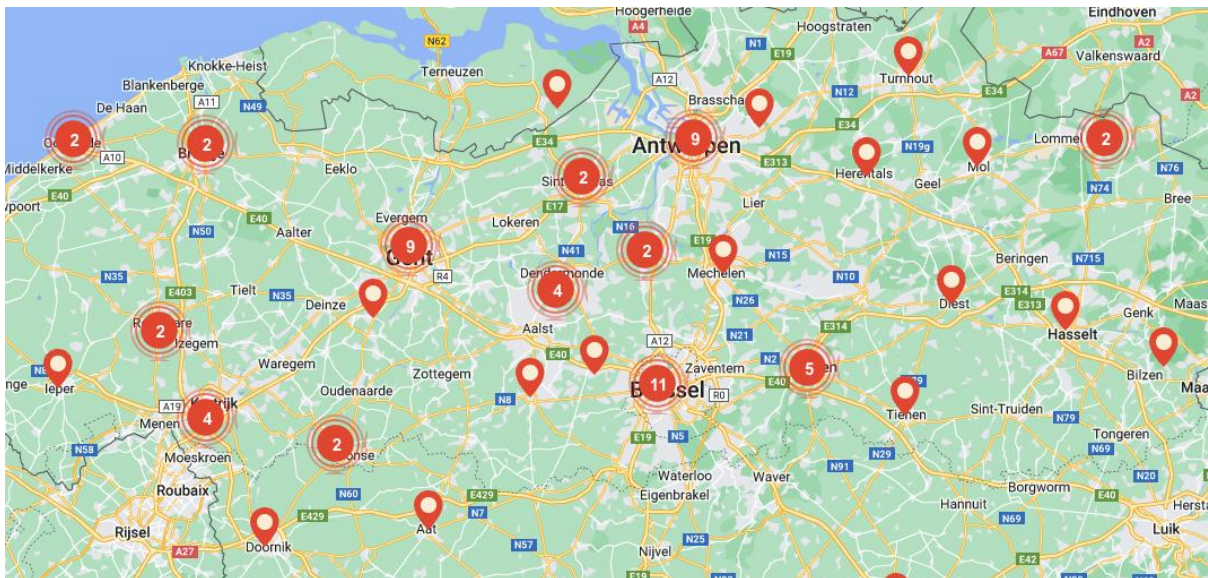
2. Betrek de lokale circusactoren

Elke gemeente of stad heeft zijn eigen lokale DNA. Elke situatie is anders en een aanpak op maat is nodig. Investeren in een circusvriendelijk lokaal beleid is in veel gevallen niet de bevoegdheid van één schepen. Circusateliers kunnen onder jeugd, cultuur of sport vallen. De toelating om een circustent te zetten op het openbaar domein komt van de dienst evenementen of van de burgemeester. De beslissing voor projectsubsidies neemt de schepen van cultuur.

Het circusveld kan zich bijgevolg een bondgenoot tonen voor heel wat sectoren en beleidsdoelstellingen. Omgekeerd kunnen heel wat sectoren en actoren bondgenoten zijn voor circus. Verenigingen voor de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede kunnen toeleiders zijn naar educatie en voorstellingen. Sportdocenten kunnen inspiratie vinden bij circus over hoe inclusieve lessen organiseren. Technische scholen of opleidingen kunnen uitgedaagd worden om mee decors of inclusieve jongleertoestellen te bouwen. En ga zo maar door.

Betrek hen daarom actief bij de opmaak van gemeentelijke beleidsplannen én bij de uitvoering van beslissingen. De expertise uit het circusveld kan helpen om toekomstgerichte keuzes te maken en valkuilen te vermijden.

De [interactieve kaart](#) op de website van Circuscentrum toont je waar welke circusactoren een werking ontplooiën.

3. Geef ruimte aan circus

Circus heeft plaats nodig. Als je de circussector zou vragen om 1 beleidsactie als topprioriteit naar voor te schuiven dan is het 'maak ruimte voor circus'. In alle gesprekken met ateliers, artiesten, festivals & werkplaatsen is meer en betere ruimte een expliciete verzuchting. Zowel in kwantiteit (hoeveelheid plaats) als kwaliteit (goed uitgeruste en aangepaste ruimte) is nog veel verbetering mogelijk.

a) Ruimte voor circuseducatie

De deelnemersaantallen bij circusateliers blijven stijgen en de nood aan degelijke infrastructuur is groot. Heel wat circusdisciplines vergen immers infrastructuur die niet zomaar voorhanden is. Het gaat daarbij over:

- **Hoogte:** i.f.v. bascule, luchtacrobatie, ...

- **Draagkracht & ankerpunten:** voor trapeze, doek, ... is een dakstructuur met voldoende sterke ankers (1-punt belasting) noodzakelijk
- **Lange beschikbaarheid:** heel wat circusdisciplines vergen een technische opbouw die lang duurt. Dit maakt gedeeld gebruik van ruimte met anderen vaak lastig. Je kan niet zomaar snel switchen van bv. volleybal naar circus.
- **Opslagruimte:** bascule, eenwieliers, valmatten, ... nemen snel veel plaats in
- **Gezelligheid:** circuseducatie is veel meer dan techniek trainen maar gaat ook om verbindend samen zijn, dat mag ook gevoeld worden in de ruimte.

De brede diversiteit aan deelnemers in de ateliers en de unieke kracht van circus waarbij iedereen op een eigen manier een plek kan vinden, maakt circuseducatie bijzonder waardevol. De ateliers beschikken echter niet over dezelfde ondersteuning als het deeltijds kunstonderwijs en doorgaans ook niet over gebouwen die ze van de stad ter beschikking krijgen. Dat maakt de financiële druk op deze werkingen dubbel zo groot. Terwijl de circusateliers er alles aan doen om zo laagdrempelig mogelijk te zijn.

b) Publieke ruimte voor reizende circussen & festivals

In de gesprekken met de traditionele circussen kwamen heel wat concrete praktische verzuchtingen naar boven. Deze circussen zijn bereid om zelf inspanningen te doen, om standgeld te betalen, zich aan te passen aan de lokale regels. Tegelijk vragen ze aan de lokale besturen om circusvriendelijk te zijn en te zorgen voor een warm ontvangst:

- Geef tijdig goedkeuring voor standplaatsen
- Zorg voor (online) aanvraagformulieren die op maat zijn van circussen (en niet alleen geschikt voor evenementen)
- Voorzie standplaatsen met (deels) verharde ondergrond
- Laat circussen toe promotie te voeren en promoot zelf mee
- Voorzie aansluiting op drinkwater, afvalwater, elektriciteit, afvalophaling en communiceer helder wat kan en mag zeker qua ankermogelijkheden
- Zoek mee naar oplossingen waar nodig

Organisatoren van circusvoorstellingen en circusartiesten zijn professionals die weten wat ze doen. Dat geldt ook als ze een stoeptegels tijdelijk verwijderen om een anker in te slaan. Veiligheid staat voorop bij circus. Als een zogenaamd vlakke ondergrond een hellingsgraad van een paar procent blijkt te hebben, kan dat voor grote uitdagingen zorgen op het vlak van veiligheid. Circusartiesten zijn de beste partners om mee na te denken over creatieve manieren om wat onmogelijk leek toch veilig en degelijk te realiseren.

c) Ruimte voor circus in cultuurcentra en -huizen

Circus maakt niet in elke stad of gemeente deel uit van de 'standaardprogrammatie'. Heel wat cultuurcentra, theaterhuizen, kunstplatformen programmeren wel hedendaagse podiumvoorstellingen, maar niet noodzakelijk ook circus. Nochtans is

voorstellingen verkopen een essentieel onderdeel van het verdienmodel van circusartiesten en -gezelschappen. In gesprekken met de stakeholders horen we bezorgde berichten over de afnemende betalingsbereidheid van programmatoren.

Hoe meer cultuurcentra, theaterhuizen en festivals circusvoorstellingen opnemen in hun aanbod, hoe meer het publiek kennis zal kunnen maken met de diversiteit aan circus. En zo kan de perceptie over circus en wat men zich inbeeldt bij 'circus' verder verrijkt worden.

4. Faciliteer productie en ontwikkeling

Circusproducties van bij ons vinden steeds meer de weg naar het buitenland. En in het buitenland worden deze producties steeds meer en beter onthaald. Het circusdecreet en de financiële injecties in de sector werpen hun vruchten af. Een stijgend aantal circuskunstenaars gaat hierdoor op zoek naar plekken waar ze kunnen trainen, waar ze kunnen repeteren, creëren, pre-productie doen, afmonteren, presenteren, ...

Om voorstellingen van internationaal niveau te maken, is het belangrijk dat er goed uitgeruste plekken zijn om aan ontwikkeling en productie te doen. De werkplaatsen spelen hierin een belangrijke rol. Toch beschikt (tot op heden) niet elke werkplaats of repetitieruimte over eigen infrastructuur die ten volle kan ingezet worden.

Door ruimte te maken voor artiesten en mee te investeren in hun maakproces, creëer je ook een band tussen de artiest en je gemeente of stad. Lokale besturen en actoren hebben hierbij dan ook enkel te winnen.

5. Investeer in Circus

a) door lokale reglementen actief open te stellen voor circus

Circusateliers vallen tussen cultuur, jeugd en sport en evenementen. In het beste geval betekent dit dat ze van verschillende opties gebruik kunnen maken. In het slechtste geval dat ze nergens terecht kunnen. Het is niet uitzonderlijk dat internationaal gerenommeerde makers geen erkenning en ondersteuning krijgen van hun lokale bestuur, hoewel zij vaak een grote bijdrage leveren aan de culturele uitstraling.

Aan lokale besturen wordt gevraagd om zich bewust te zijn van (onbedoelde) vormen van uitsluiting die kunnen ontstaan en de reglementen zo te (her)schrijven dat circusactoren ook in aanmerking komen.

b) door betaalde opdrachten te geven

In heel wat gemeenten worden de circusateliers ingehuurd door sportdiensten of jeugddiensten om kampen te begeleiden tijdens de vakanties. Dit kan een belangrijke bron van inkomsten zijn voor ateliers. Circusdocenten en -artiesten hebben ervaring met het belang van goed opwarmen, het waken over technische, fysieke en psychosociale veiligheid, etc. Circus workshops laten begeleiden door mensen die daar geen ervaring in hebben of opgeleid zijn, houdt risico's in. Aan stadsdiensten wordt

gevraagd om geen risico's te nemen en hiervoor beroep te doen op de ateliers en circusprofessionals.

6. Communiceer over Circus

De meeste gemeenten/steden hebben eigen communicatiekanalen, bijvoorbeeld over een website, een stadsmagazine, nieuwsbrieven, aan huis bedeelde flyers, bewonersbrieven, aanplakborden, vlaggenmasten, 'vitrines', ... Niet overal kunnen circusactoren ten volle gebruik maken van deze communicatiekanalen. Voor reizende circussen, maar ook voor (lokale afdelingen van) ateliers, festivals en gezelschappen is dit een groot nadeel.

Daarom de oproep om circus te omarmen en ook toegang te geven tot deze kanalen en/of zelf in deze kanalen communicatie en promotie te voeren voor de lokale circusactiviteiten.

CONCLUSIE

Het verwezenlijken van een circusvriendelijk lokaal beleid vereist een integrale aanpak waarbij alle betrokken partijen samenwerken. Een gecoördineerde inzet op bovengenoemde kernthema's zal leiden tot een versterking van de circussector op lokaal niveau en een bredere erkenning van circus als waardevolle kunstvorm in volle ontwikkeling.